

Nr 549.

Av herr **Forssell**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 262, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 262 till årets riksdag tillåter jag mig väcka följande motion.

I skrivelse till Kungl. Maj:t nr 251 anmälde 1931 års riksdag bland annat, att riksdagen beträffande befattningshavare hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna beslutat, att gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst fortfarande skulle äga tillämpning, dock med iakttagande att, om gällande levnads-kostnadsindex för budgetåret 1931/1932 nedginge under siffran 160, dyrtidstillägget likväl skulle beräknas efter sistnämnda siffra.

I sagda skrivelse fastställdes sålunda siffran 160 i levnadskostnadsindex såsom ett *minimum* vid beräkningen av dyrtidstillägget, vilket sålunda, enligt gällande grunder för nämnda beräkning, skulle för oreglerade verk bli 130 procent och för nyreglerade verk 112 procent. I statsverkspropositionen till 1932 års riksdag föreslog statsrådet och chefen för finansdepartementet, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skulle utgå efter ett *fixerat* indextal av 158. Siffran 158 i levnadskostnadsindex skulle sålunda vara både *maximum* och *minimum* vid beräkningen enligt fastställda grunder av dyrtidstilläggen. »I övrigt», yttrade finansministern, »synes anledning ej föreligga till ändring i de allmänna grunderna för dyrtidstilläggen.»

I propositionen nr 262 har emellertid finansministern ej mindre frångått den av honom i statsverkspropositionen förordade *fixeringen* av indexsiffran 158 såsom utgångspunkt för beräkningen av dyrtidstilläggen *än även* föreslagit en väsentlig omläggning av de allmänna grunder för dyrtidstilläggen, om vilka han i statsverkspropositionen dock uttalat, att anledning ej syntes föreligga till ändring i desamma. Beträffande beräkningen av *dyrtidstilläggen* föreslår föredragande departementschefen numera en fixering till 156 av den indexsiffra, som skall ligga till grund för sagda beräkning, och i fråga om de allmänna grunderna föreslår finansministern, att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg skall utgå, för nyreglerad avlöning fastställas till 700 kronor och för oreglerad avlöning till 600 kronor i månaden, medan för närvarande sagda maximibelopp, som bekant, äro respektive 800 och 650 kronor per månad.

Såsom motiv för dessa förslag anför finansministern *dels* den fortsatta försämringen av det allmänna ekonomiska läget, *dels* de till följd därav ökade svårigheterna för statsregleringsarbetet. I detta sammanhang vill finansministern framhålla, att i ett flertal främmande länder de statsanställda under trycket av den rådande depressionen och dennas återverkan på statsfinanserna måst vidkännas i vissa fall betydande löneminskningar.

Vad först den sist anförda omständigheten beträffar, torde den icke böra tillmätas någon alltför stor vikt i förevarande sammanhang, ehuru den, som bekant, esomoftast återopas i diskussionen om de svenska statstjänstemännens lönevillkor. För att jämförelsen mellan de senare och de utländska statstjänstemännens levnadsförhållanden skall kunna äga någon beviskraft, måste förutsättas, att parallellen också utsträcker till samhällslivets övriga områden. Om det därvid befinnes, att vårt lands ställning på det hela taget i ekonomiskt och finansiellt avseende på ett fördelaktigt sätt skiljer sig från andra länders, så förefaller det vara ganska oklart, varför man just för den svenska statstjänstemannaklassen skulle behöva särskilt understryka vikten av att hålla ögonen fästade på utlandets föredöme. I själva verket är ju också läget det, att våra ansvariga och erfarna instanser sett sig i stånd att oavslåtligt inpräglade i det allmänna medvetandet, att vårt folks ekonomiska position i grunden är sund och bärkraftig. Vid sådant förhållande torde därför, som sagt, jämförelsen med utlandets statstjänstemannaklasser icke böra tillmätas alltför stor vikt. Man torde i stället rentav kunna ifrågasätta, huruvida det kan anses vara opportunt att överhuvudtaget i diskussionen indraga detta moment, då detsamma ju kan vara ägnat att uppväcka föreställningar om de svenska statsfinansernas läge, vilka stå i strid med nyss nämnda deklarationer om deras styrka.

Vad sedan de skäl angår, som finansministern i övrigt återopat, är det de av honom anförda ökade svårigheterna med statsregleringsarbetet, som försätta även personer, vilka icke dela finansministerns allmänna syn på statstjänstemännens löneproblem, i tvångsläget att acceptera sänkningen till indexsiffran 156. Då jag också ansluter mig till dem, gör jag det under fasthållande av det principiella betraktelsesätt, som kom till uttryck i motionen nr 260 i andra kammaren vid 1931 års riksdag, vilken jag undertecknat.

Däremot kan jag icke ansluta mig till det sätt, på vilket den av finansministern föreslagna sänkningen förverkligas. Departementschefen föreslår siffran 156 såsom ett fixerat både minimum och maximum. Att den föreslagna siffran fastställs såsom ett *minimum* står ju i god överensstämmelse med riksdagens beslut av år 1931, då ju fixeringen till ett minimum genomfördes. Men fixeringen till ett minimum är också, enligt min tanke, en riktig slutsats av den ståndpunkt riksdagen i år antagit genom sin anslutning till punkt 1 i bankoutskottets utlåtande nr 40 (sid.

16—19). Härigenom har ju riksdagen för sin del uttalat sig för en penningpolitik syftande till prisfallets hejdande. Å andra sidan synes en *maximering* av indexsiffran icke kunna förlikas med riksdagens berörda anslutning till sagda betänkande, alldenstund ju i detsamma även åsyftas en *återhämtning* av priserna, varvid det tillika uttryckligen uttalas, att detta självfallet icke innebär, att priserna i september 1931 eller under de därefter förflutna månaderna behöva tillmätas någon särskild grad av okränkbarhet.

Med hänsyn till det sagda vill jag alltså yrka, att då nu på grund av ett statsfinansiellt tvångsläge en sänkning av indexsiffran från nu gällande 160 till 156 ej kan undvikas, bestämmelsen härom måtte formuleras i överensstämmelse med första punkten i klämman av skrivelsen nr 251 vid 1931 års riksdag, nämligen så, att, om gällande levnadskostnadsindex för budgetåret 1932/1933 nedgår under siffran 156, dyrtidstillägget likväl skall beräknas efter sistnämnda siffra.

Föredragande departementschefen har emellertid ej begränsat sig till förslaget om en fixering uppåt och nedåt av den grundläggande indexsiffran; finansministern framlägger tillika ett förslag om ytterligare försämring av de högre tjänstemännens lönevillkor utöver den orättfärdiga begränsning av deras dyrtidstillägg, som nu gäller. Då finansministern på detta sätt själv vill frånträda de gällande grunderna för dyrtidstilläggens beräkning i en riktning, som inga ansvariga instanser tidigare ens velat antyda, finnes det för mig ingen anledning att nu icke åter framställa de förslag jag väckte vid 1925, 1926 och 1928 års riksdagar om den s. k. dyrtidsspärrrens fullständiga slopande, förslag, vilkas rättmätighet ingen vågat sig på att bestrida.

Det lär icke kunna förnekas, att redan nu gällande s. k. dyrtidsspärr utgör en mycket kraftig extra beskattning på de tjänstemannakårer, som träffas därav. Ännu kännbarare skulle de träffas av de regler finansministern nu förordar. Dessa regler skulle självfallet för dem betyda en extra kristidsbeskattning utöver den särskilda tribut till staten, som gällande dyrtidsspärr ålagt dem. De som hava infört dyrtidsspärren och låtit den bestå likasom de, vilka nu eventuellt ge sin anslutning till den av finansministern förordade försämringen i deras läge, synas förbise, att av de ämbetsmän, varom här är fråga, krävas särskilda kvalifikationer, vilka i regel förutsätta en lång och dyrbar utbildning. Man får icke glömma, att de årsklasser av ämbetsmän, som under nu löpande årtionde rycka in i de tjänsteställningar, som beröras av dyrtidsspärren, fått sin utbildning vid universitet och högskolor under den tid, då levnadskostnaderna och den därav betingade skuldsättningen för studier väl stått på sin höjdpunkt.

Det är ju ofrankomligt att slopandet av dyrtidsspärren i första hand skulle borttaga den besparing av 400,000 kronor, som finansministern beräknar skola bli en följd av den föreslagna skärpningen av densamma.

Därutöver skulle tillika följa en ökning i kostnaderna genom spärrens fullständiga slopande. Med det indextal, som rädde 1927, beräknades (se min motion 1928, II: 256), att detta slopande skulle medfört en ökad kostnad av 717,500 kronor. Som det grundläggande indextalet sedan dess väsentligt fallit, skulle denna merkostnad nu väsentligt reduceras. Men denna ökade kostnad i 1932/1933 års budget skulle dock vara väl motiverad med hänsyn till statens klara intresse av att hålla den betydelsefulla samhällsklass det här gäller under armarna. Det är både ett klokhets- och ett rättfärdighetskrav det nu är fråga om. Att rygga dessa krav med hänvisning till dagens bekymmer skulle enligt min tanke ha ett släktycke med panik. Beträffande frågan, var de nödiga medlen skulle tagas, vill jag erinra om, att, även om riksdagen, i enlighet med av mig väckt förslag, skulle avslå den kungl. propositionen rörande en extra inkomstskatt och i stället taga de nödiga medlen från rusdrycksmedelsfonden, finnas i denna fond alltså betydande belopp likvida medel, med vilka dyrtidsspärrens slopande kan finansieras.

Till stöd för mitt yrkande om slopandet av dyrtidsspärren vill jag slutligen framhålla, att efter riksdagens ovanberörda anslutning till bankoutskottets betänkande nr 40, punkt 1, hela begreppet dyrtidstillägg är föråldrat. Det är så långt ifrån att riksdagen nu brottas med en dyrtid, att den tvärtom förordar en återhämtning av priserna. Vid sådant förhållande saknar dyrtidsspärren i om möjligt ändå högre grad än förut varje spår av existensberättigande. Sedan riksdagen genom sin makt över landets centralbank lagt grunden för en valutapolitik i prisåterhämtande riktning, vore det en inkonsekvens, som icke skulle göra ett oblandat gynnsamt intryck, om samma riksdag genom sin makt över budget och förvaltning nedåt reglerade priset på en vara av utomordentlig betydelse för hela vårt offentliga liv, nämligen de i ansvarsfullaste ställning arbetande ämbetsmännens arbetsprodukter.

Med stöd av det anförda tillåter jag mig föreslå, att riksdagen måtte besluta,

1:o att, om gällande levnadskostnadsindex för budgetåret 1932/1933 nedgår under siffran 156, dyrtidstillägget likväl skall beräknas efter sistnämnda siffra;

2:o att den s. k. dyrtidsspärren för löner över 800 kronor per månad vid oreglerade verk och löner över 650 kronor per månad vid nyreglerade verk slopas.

Stockholm den 1 juni 1932.

Arne Forssell.